

การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจกลุ่มตัดเย็บผ้าในชุมชนร่วมใจรักพัฒนา
ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

Knowledge Management for Dressmaking Business Development
in Ruamjai Rak Pattana Community, Pracharuamjai 66 Alley,
Saikongdintai Sub-District, Klong Samwa District, Bangkok Metropolis

กิตติกาญจน์ กาญจนะคุหะ^{1*} ชัยมงคล โฆษิตสุริยะพันธ์² สกล เต่ากล้า³ ไพริน ภูประดับ³
Kittikan Kanchanakhaha^{1*} Chaimongkol Kositsuriyapan² Sakon Taoklam³ Pairin Pupradup³

Corresponding author's E-mail: Kittikan.kan@kbu.ac.th¹

(Received: May 28, 2020; Revised: July 31, 2020; Accepted: August 25, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพกลุ่มตัดเย็บผ้าในชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อการจัดการความรู้สำหรับการจัดการธุรกิจกลุ่มการตัดเย็บผ้าในชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้รู้ ตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนอาจารย์จากทีมคณะผู้วิจัย ประชาชนในพื้นที่ของชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 20 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มย่อย การจดบันทึก การสังเกต การบันทึกเสียงและภาพ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติเชิงบรรยาย ประกอบด้วยค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัดเย็บผ้าในชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร มีสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ไม่มีความรู้และทักษะเกี่ยวกับงานผ้าและกลุ่มที่มีความรู้เบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับงานผ้าแต่มีความรู้และทักษะไม่เท่ากัน นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัดเย็บยังขาดการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจ การตัดเย็บให้เกิดการสร้างสรรคผลงานที่มีมูลค่าเพิ่ม

คำสำคัญ: การจัดการความรู้ การพัฒนาธุรกิจการตัดเย็บ กลุ่มการตัดเย็บผ้า

Abstract

The objectives of this participatory action research were to: 1) study condition of dressmaking group of Ruamjai Rak Pattana Community in Pracharuamjai 66 Alley, Saikongdintai, Sub-district, Klong Samwa District, Bangkok Metropolis; and 2) manage knowledge for business management of the dressmaking group of Ruamjai Rak Pattana Community in Soi Pracharuamjai 66 Alley, Saikongdintai Sub-district, Klong Samwa District,

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการโรงแรม (หลักสูตรนานาชาติ) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบแฟชั่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

¹ Lecturer, Hotel Management (International Program), Faculty of Liberal Arts, Kasem Bundit University

² Lecturer, Hotel Management, Faculty of Liberal Arts, Kasem Bundit University

³ Lecturers, Fashion Design, Faculty of Liberal Arts, Kasem Bundit University

Bangkok Metropolis. The study population consisted of 20 cases of local philosophers, experts, community leaders and representatives, researcher team members and villagers of Ruamjai Rak Pattana Community in Soi Pracharuamjai 66 Alley, Saikongdintai Sub-district, Klong Samwa District, Bangkok Metropolis. The research tool included semi-structure interview, focus group, note, observation, voice and video recording, and interview which were used for compiling data. The content analysis was applied for qualitative data analysis, and statistics including frequency and percentage were employed for quantitative data analysis. The results proved that the dressmaking group of Ruamjai Rak Pattana Community in Soi Pracharuamjai 66 Alley, Saikongdintai Sub-district, Klong Samwa District, Bangkok Metropolis can be divided into two groups: 1) without knowledge and skill of dressmaking; and 2) having basic knowledge of dressmaking but each individual having different knowledge and skill. In addition, the dressmaking group lacks knowledge management for dressmaking business development in order to create value added creative products.

Keywords: knowledge management, dressmaking business development, dressmaking group

ความเป็นมาของปัญหา

ชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนมุสลิมขนาดเล็กที่ใกล้เมืองหลวง มีประชากรรวมทั้งหมด 165 ครอบครัว ที่มีวิถีชีวิตบนพื้นฐานของความหลากหลายทั้งภาคเกษตรกรรม และภาคการงานอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับที่เกี่ยวกับผ้า เช่น การปักผ้า การย้อมผ้า และการตัดเย็บในรูปแบบตามหลักทางศาสนา มีการดำเนินชีวิตแบบชาวมุสลิมและยังมีกลุ่มตัดเย็บผ้าที่เป็นเสมือนศูนย์รวมชุมชนและกระจายงานให้แก่คนในชุมชน เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นจึงพบว่าองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานที่เกี่ยวข้องกับผ้าไม่ได้แพร่กระจายภายในชุมชนอย่างทั่วถึงและยังมีคนที่ไม่มีความรู้ไม่มีทักษะด้านงานผ้าต้องการเรียนรู้ ดังนั้นชุมชนจึงมีความต้องการในการจัดการความรู้ การต่อยอดความรู้ที่มีอยู่ การเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าชุมชนยังขาดพัฒนาอย่างเป็นระบบ และไม่สามารถดึงอัตลักษณ์ (Identity) ออกมาให้เห็นถึงความโดดเด่นได้ เช่น การนำความรู้ที่มีอยู่

ในตัวคน (Tacit knowledge) ถ่ายทอดออกมาเป็นความรู้เปิดเผย (Explicit knowledge) ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้สะดวก ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการความรู้ของชุมชนด้วยการประมวลข้อมูล (Data) สารสนเทศ (Information) ความคิด การกระทำ วิธีการ กระบวนการทำงาน ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคล เพื่อสร้างเป็นความรู้ หรือนวัตกรรม และจัดเก็บในลักษณะของแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ซึ่งก่อให้เกิดการแข่งขัน และถ่ายโอนความรู้เชิงต้นแบบหรือสัญลักษณ์ และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งชุมชนอย่างสมดุล (วิจารณ์ พาณิช, 2545) ความรู้จึงเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญขององค์กร (พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2557) และเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งในการพัฒนาทรัพยากรต้นทุนทางมนุษย์ สำหรับในสังคมไทยหากจะนำความรู้มาเป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร ควรมีการพัฒนานวัตกรรมและความรู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมในส่วนรวมและควรมีการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานในระดับบุคคล อันจะนำไปสู่การเป็นพลังขับเคลื่อนในการเปลี่ยนแปลงสังคม

ของลักษณะการเปลี่ยนย้ายกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) (วิจารณ์ พานิช, 2545, สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2559) โดยได้นำแนวคิดการจัดการความรู้ (Knowledge management) มาใช้ซึ่งเครื่องมือการจัดการความรู้ เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้มนุษย์ สามารถปรับตัวเองในลักษณะการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และเมื่อมนุษย์เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงแล้ว ก็จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยน (Transformation) คือ การเปลี่ยนแปลงใน ตัวบุคคล ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (Conceptualization) การเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า (Values) และนำมาสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior) ในที่สุด (อรศรี งามวิทยาพงศ์, 2559) ด้วยเหตุนี้ การจัดการความรู้ จึงถูกนำมาใช้โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการทำงานขององค์กร ให้เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ แนวทางการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้เดิม ซึ่งในการนี้คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการออกแบบแฟชั่น จึงได้เข้าไปให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานผ้าตามความต้องการของชุมชน โดยไปถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ เช่น ทฤษฎีสี เทคนิคการมัดย้อม การปักผ้า และแนวทางการออกแบบการตัดเย็บ เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อมีการนำองค์ความรู้ใหม่ประสานกับองค์ความรู้เดิมของชุมชนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดภัยความรู้ของชุมชนมาจัดการตามกระบวนการจัดการความรู้เพื่อให้กระบวนการจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างครบถ้วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพกลุ่มตัดเย็บผ้าในชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อการจัดการความรู้สำหรับการจัดการธุรกิจกลุ่มการตัดเย็บผ้าในชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตในการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการวิจัยในพื้นที่ ชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร มีจำนวนครัวเรือน รวมทั้งหมด 165 ครัวเรือน
2. ขอบเขตด้านระยะเวลา ทำการวิจัยในช่วงเดือน เมษายน 2562 – มีนาคม 2563
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ประกอบด้วย การวางแผนวิจัย (Planning) ปฏิบัติตามแผน (Acting) เก็บรวบรวมข้อมูล (Observing) และสะท้อนความรู้ ข้อค้นพบ ข้อสังเกต (Reflecting) (Kemmis & Mc Taggart, 1992)

ทบทวนวรรณกรรม

วรพจน์ พุ่มตระกูล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ชุมชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ รัชพล บัณฑิตกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ ชยติ ผลชวนปัญญา (2553) สุชาติ โนมมูล (2554) กมลพร สงมี (2553) ทรงศิริ สาประเสริฐ (2552) และอรทัย จิตไธสง (2554) พบว่า กระบวนการจัดการองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรชุมชน มีการจัดการองค์ความรู้โดยผ่านองค์กรที่ไม่เป็นทางการ 2 ระดับ คือ 1) การจัดการองค์กรในระดับชุมชนในลักษณะเครือข่าย กลุ่มคนในชุมชน โดยการถ่ายทอดเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตจากการลงมือปฏิบัติจริงในครอบครัว และ 2) การถ่ายทอดผ่านองค์กร เครือข่ายชุมชน โดยผ่านผู้นำทางธรรมชาติและผู้นำศาสนา ผ่านคุณค่า ความเชื่อ ข้อห้าม จารีตของชุมชน ผ่านกฎเกณฑ์ของชุมชนบัญญัติ และใช้หลักบังคับกันเองในชุมชนในการจัดการทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

ในหลายชุมชนของสังคมไทย จึงได้มีการนำแนวคิดการจัดการความรู้ไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการสังเกต และการทดลองมาเป็นเวลานานของผู้รู้ โดยแฝงอยู่กับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมชุมชน การนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในการขับเคลื่อนชุมชนเป็นที่ยอมรับว่าสามารถทำให้ชุมชนเพิ่มรายได้และสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน เช่น ชุมชนมีการจัดการความรู้ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น การจัดการความรู้จึงเป็นตัวขับเคลื่อนในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคนในชุมชนเองเป็นผู้สร้างความรู้และเสนอทางเลือกในการพัฒนาท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง (วสันต์ ไทระแก้ว, 2560) อย่างไรก็ตามแม้ว่าทุกภาคส่วนของสังคมไทยมีความตื่นตัวที่จะนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในการติดตาม ขยายผล และประเมินผลการปฏิบัติงาน แต่ยังคงมีความหลากหลายในวิถีปฏิบัติ และมีมิติการศึกษาที่หลากหลายมุมมอง ทั้งในการศึกษาเชิงกว้าง และเชิงลึก อีกทั้งการจัดการความรู้ก็เป็นเพียงกระแสที่มีการตื่นตัวในทุกหน่วยงานที่มองเห็นว่า การจัดการความรู้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาองค์กร ให้เกิดประสิทธิภาพ (พาขวัญ ลอสะอาด, 2548) จะเห็นได้ว่าการที่ชุมชนริเริ่มนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการชุมชน มักเกิดจากกระบวนการขับเคลื่อนหรือการสร้างแรงจูงใจขององค์กรชุมชนเอง (Demand side) จนทำให้ชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการใช้องค์ความรู้ที่เกิดจากการจัดการความรู้ มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และจัดการปัญหาในรูปของเวทีแลกเปลี่ยนในลักษณะการประชุม โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะการแบ่งปันความรู้ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

มีการหาเครื่องมือ และวิธีการมาบริหารจัดการแบบทางเลือก ทำให้เกิดการสร้างงาน และสามารถแก้ปัญหาบนพื้นฐานขององค์ความรู้ของชุมชน ให้คนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ได้เหมาะสมกับสภาพจริง มีแหล่งความรู้ไว้สำหรับศึกษาค้นคว้าในชุมชน มีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน และมีรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้เสียในทุกภาคส่วน (Stakeholder) ได้เรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายใต้กรอบแนวคิดพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การนำแนวคิดการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคม และชุมชนไทยต้นแบบ ที่เน้นการศึกษาที่อ้อยอด ปรับปรุง พัฒนาให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนได้เรียนรู้ชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนของตน ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจเท่าทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกของชุมชน ที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งนี้เพื่อที่จะให้คนในชุมชนได้พัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษาดังกล่าวจะกระทำได้โดยการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น หรือผู้รู้ในท้องถิ่น ร่วมจัดการความรู้ ร่วมกันถ่ายทอดความรู้ ให้ประชาชนในชุมชนนั้นๆ การจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งภายใต้บริบทของชุมชนนั้นๆ เอง ซึ่งในยุคปัจจุบันการแข่งขันด้านศักยภาพของประชากรโดยใช้ความรู้เป็นเครื่องชี้วัด ถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของผลผลิตชาติ ดังนั้น การเพิ่มขีดความสามารถในการทำงาน จึงจำเป็นต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรม มุ่งเน้นการสร้างเสริม ความรู้ และสร้างการลงทุนในระดับปัจเจก (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2559) ตัวบ่งชี้ดังกล่าวจึงส่งผลให้สังคมไทยได้ก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge society) หรือเป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge – based Society and Economy) พรธิดา

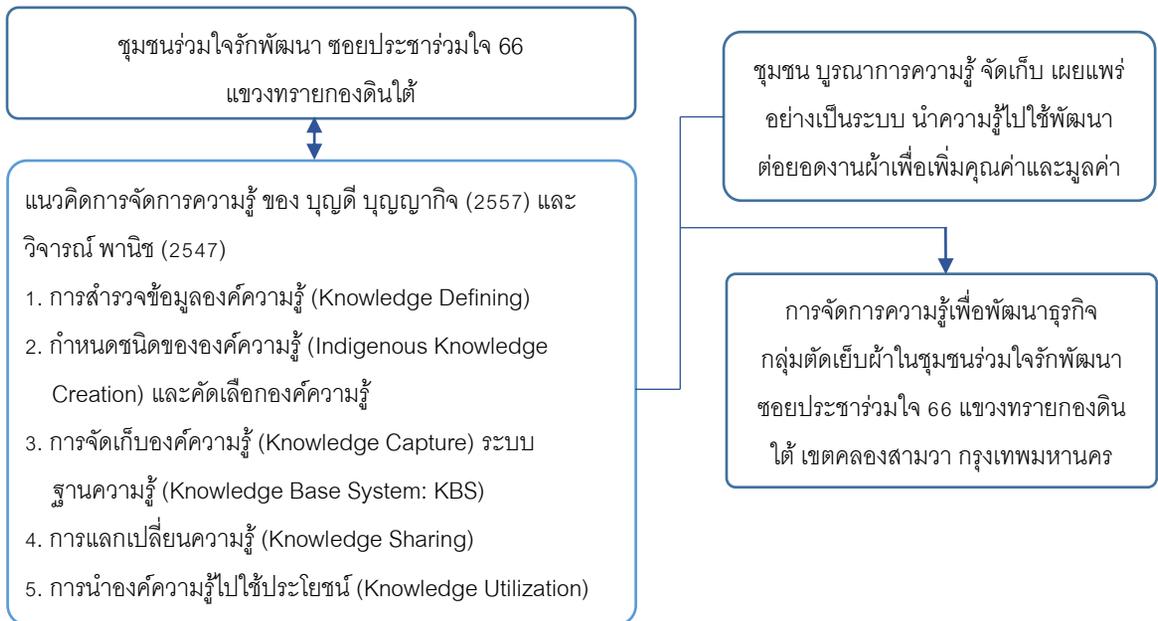
วิเชียรปัญญา (2557) ได้กล่าวว่า การพัฒนาความรู้โดยใช้นวัตกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจะกลายมาเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งในการพัฒนาทรัพยากรทุนมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการสร้าง การกระจาย และการนำความรู้ไปใช้เพื่อการแข่งขันของกระบวนการพัฒนาประเทศ

อรศรี งามวิทยาพงศ์ (2559) กล่าวว่า การที่องค์กรจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้คนในองค์กร ต้องมีการดูดซับข้อมูลสารสนเทศแล้วแปลงเป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ในทุกขั้นตอน มีการสร้างความเข้าใจของคนในองค์กรให้ตระหนักถึงความสามารถที่จะเก็บรักษาและเผยแพร่ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นภายในองค์กรและมีการรับความรู้จากภายนอกองค์กร มีการตอบสนองภายในและภายนอก ในลักษณะของลูกโซ่ความรู้ จึงจะทำให้องค์กรมีการปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สำหรับ มิติการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในส่วนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นนั้น ต้องกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญ

ของกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการผสมผสานร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning community) ได้ดี

ซึ่งในการจัดการความรู้นั้น ต้องใช้การจัดการศึกษาที่บูรณาการสอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพของชุมชน และความรู้ในท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ และความต้องการของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดทักษะ และนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ ซึ่งการจัดการความรู้มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน มีความสามารถในการพึ่งพิงตนเองได้ทางเศรษฐกิจ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเอง การมีเอกลักษณ์และความยั่งยืนของชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านงานที่เกี่ยวข้องกับผ้าของชุมชน และผู้ทรงภูมิปัญญาจำนวน 20 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ทรงภูมิปัญญา/ผู้รู้ (Local expert) ในพื้นที่ชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน

ตัวแทนอาจารย์จากทีมคณะผู้วิจัยที่ทำการศึกษาดูตามกรอบของงานวิจัย จำนวน 2 คน

ตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน ชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน

ประชาชนในพื้นที่ของชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร ที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์บริบทหรือสภาพกลุ่ม ตัดเย็บผ้า เรื่อง การถ่ายทอดความรู้ของงานด้านที่เกี่ยวข้องกับผ้าเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เป็นการใช้ “กรอบคำถาม” หรือ “แนวคำถาม” ที่เตรียมไว้ เช่น ประวัติชุมชน การประกอบอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี องค์ความรู้ด้านงานที่เกี่ยวข้องกับผ้า ในประเด็น การจัดเก็บองค์ความรู้ ขั้นตอนวิธีการ การถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ เป็นต้น

ลักษณะแบบสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิด แบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 การถ่ายทอดความรู้งานที่เกี่ยวข้องกับผ้าชาวบ้าน

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้งานที่เกี่ยวข้องกับผ้าชาวบ้าน

ส่วนที่ 4 ลักษณะของความรู้ที่ถ่ายทอด

2.2 การสัมภาษณ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา/ผู้รู้ชุมชน

โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานที่เกี่ยวข้องกับผ้า การตัดเย็บ การจัดเก็บองค์ความรู้ ขั้นตอน วิธีการ การถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ เป็นต้น

2.3 การสังเกต คณะวิจัยทำการศึกษาในเชิงลึก

ทั้ง 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยจะเข้าไปในชุมชนเป็นบางช่วง และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีการสังเกตวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การทำกิจกรรมของชุมชน และ 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในกรณีที่ต้องการสังเกต กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ห่างๆ ออกไป โดยไม่เข้าไปร่วมกิจกรรม หรือสังเกตลักษณะทางกายภาพของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และชัดเจนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในการสังเกตนี้ คณะผู้ศึกษาจะทำการสังเกตร่วมกับการซักถาม และการจดบันทึก

2.4 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group interview)

คือ คณะวิจัย จะทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการความรู้ของชุมชนในกลุ่มต่างๆ ภายหลังจากที่เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกแล้ว เพื่อเป็นวิธีการเสริมการเก็บข้อมูล และเป็นการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในด้านการรวบรวมข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล เป็นการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

3. การดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสำรวจเกี่ยวกับสถานะองค์ความรู้งานที่เกี่ยวข้องกับผ้าของชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ชอยประชาร่วมใจ 66 แขวงทรายกองดินใต้ เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาลำรวจองค์ความรู้ด้านงานที่เกี่ยวข้องกับผ้าของชุมชน (Knowledge defining) ด้วยการลงพื้นที่ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงบริบทที่แท้จริงของชุมชน สภาพปัญหาข้อเท็จจริง ที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับฐานชีวิต ฐานวัฒนธรรมและฐานทรัพยากรของชุมชน (ถนอมวรรณ ประเสริฐเจริญสุข, 2551) เนื้อหาสาระในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ประกอบด้วย ภูมิหลัง และประวัติของชุมชน สภาพทางกายภาพของชุมชน โครงสร้างของสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรมและการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีขั้นตอนในการศึกษามี ดังต่อไปนี้

1) การศึกษาเอกสาร (Documentary searching) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ จากข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับงานที่เกี่ยวข้องกับผ้า ซึ่งประกอบด้วย เอกสารทางด้าน วิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

2) การศึกษาในพื้นที่ (Research area surveying) เป็นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ คณะวิจัยทำการสำรวจชุมชน (Survey research) ด้วยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อสำรวจว่าชุมชนมีองค์ความรู้ด้านงานที่เกี่ยวข้องกับผ้ามากน้อยเพียงใด และมีความต้องการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมด้านใด การศึกษาสำรวจเกี่ยวกับสถานะองค์ความรู้ ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น สภาพทางกายภาพของชุมชน โครงสร้างของสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมของชุมชนโดยการศึกษา

ในพื้นที่ (Research area surveying) คณะวิจัยทำการสำรวจชุมชน (Survey research) ด้วยการสัมภาษณ์แบบสำรวจเพื่อสำรวจองค์ความรู้งานที่เกี่ยวข้องกับผ้าของชุมชนระหว่างวันที่ 1-30 เมษายน 2562 โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจจากผู้นำชุมชน หรือคนในชุมชน

ระยะที่ 2 คณะวิจัยนำผลจากการศึกษาใน ระยะที่ 1 มาทำการเลือกองค์ความรู้ด้านงานที่เกี่ยวข้องกับผ้าของชุมชน โดยทำการประชุมกลุ่มย่อย คณะผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการศึกษาการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นมานำเสนอแก่ผู้เข้าร่วมในการจัดประชุมกลุ่มย่อย ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการใช้นวัตกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) เพื่อประมวลองค์ความรู้ และกำหนดชนิดขององค์ความรู้งานที่เกี่ยวข้องกับผ้าในวันที่ 14 พฤษภาคม 2562 โดยผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย ประกอบไปด้วย ผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้รู้ ตัวแทนชุมชน เพื่อประมวลองค์ความรู้ และกำหนดชนิดขององค์ความรู้ (Indigenous knowledge creation)

ระยะที่ 3 การจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge capture) คณะวิจัยนำผลการคัดเลือกความรู้ด้านงานที่เกี่ยวข้องกับผ้า ที่มีความโดดเด่นของชุมชนและงานที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดงานที่เกี่ยวข้องกับผ้าที่ได้จากองค์ความรู้ที่สาขาวิชาออกแบบแฟชั่นไปถ่ายทอดให้ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยการใช้นวัตกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ในวันที่ 15 สิงหาคม 2562 เพื่อถอดบทเรียน สรุปล่องค์ความรู้ที่ได้จากการบูรณาการความรู้เดิมที่ชุมชนมีเข้ากับความรู้ใหม่ที่มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ เข้ามาส่งเสริมต่อยอด โดยใช้หลักการจัดการความรู้เป็นกลไกการดำเนินงานมาดำเนินการจัดเก็บองค์ความรู้ (Knowledge based system) ที่มีอยู่ในชุมชนให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้

และนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสะดวก เช่น บันทึก การ จัดแสดงผลงาน การจัดเก็บองค์ความรู้ในรูปแบบสื่อ สารสนเทศ

ระยะที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge sharing) การสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ คณะ ศิลปศาสตร์ สาขาวิชาออกแบบแฟชั่น ได้ลงพื้นที่เข้าไป ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานผ้า และผสาน องค์ความรู้เดิมของชุมชนเข้ากับองค์ความรู้ใหม่ที่นำไป เสริมให้ชุมชน ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจาก องค์ความรู้เดิม โดยลงพื้นที่เฉลี่ยเดือนละ 2 ครั้ง ทำให้ เกิดคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่ชิ้นงาน โดยให้ชุมชน ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องการออกแบบสี ออกแบบผลิตภัณฑ์ การมัดย้อม การปัก การตัดเย็บ เป็นต้น

ระยะที่ 5 การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Knowledge utilization) เมื่อกลุ่มตัดเย็บผ้าของชุมชน ได้ปรับระดับความรู้และทักษะพื้นฐานด้านงานผ้าให้มี ความเท่าเทียมกันแล้ว จึงได้รับความรู้ใหม่ที่ถ่ายทอด โดยคณาจารย์สาขาวิชาออกแบบแฟชั่น คณะ ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ กลุ่มตัดเย็บผ้าจึงมีความสามารถและ ศักยภาพเพิ่มขึ้น สามารถสร้างชิ้นงานที่มีคุณภาพและมี มูลค่าเพิ่มได้

ผลการวิจัย

1. บริบทของกลุ่มการตัดเย็บผ้าชุมชนร่วมใจ รักพัฒนา ซอยประชาวมใจ 66 เริ่มต้นจากการรวมกลุ่ม ของประชากรในชุมชนจำนวนประมาณ 5-10 คน และ ต่อมาสาขาวิชาออกแบบแฟชั่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตต้องการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาชุมชน บริเวณใกล้เคียงมหาวิทยาลัย เริ่มต้นจาก การติดต่อสอบถามเขตคลองสามวา เพื่อหากกลุ่มชุมชน ที่มีความสนใจผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผ้า หรือผลิตภัณฑ์ที่

ใกล้เคียงกับศาสตร์ของสาขาวิชาออกแบบแฟชั่น จึงทำ ให้รู้จักกับชุมชนร่วมใจรักพัฒนา ซอยประชาวมใจ 66 ที่มีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับผ้า คือผ้าคลุมผมของสตรีมุสลิม โดยมีคุณจินตนา ไทยสุนทร เป็นประธานกลุ่ม ซึ่ง เบื้องต้นไม่มีทุนสนับสนุน สาขาวิชาออกแบบแฟชั่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิตเล็งเห็น คุณภาพของคนในชุมชนรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนมีอยู่ จึงต้องการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งที่ชุมชนมี เพื่อให้เกิด ความเข้มแข็งภายในชุมชน โดยเริ่มต้นจากการพัฒนา เทคนิคให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เริ่มต้นจาก การสอนทำผ้ามัดย้อม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผม มีความหลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เมื่อคนใน ชุมชนมีความรู้เรื่องการมัดย้อมเบื้องต้นแล้ว ต่อมาได้ สอนเทคนิคการปักผ้า อีกทั้งเทคนิคการปักนี้ยังนำมาใช้ ในการตกแต่งกระเป๋าและรองเท้า กลุ่มชุมชนเริ่มสนใจ และอยากพัฒนาต่อจึงเริ่มนำเทคนิคการปักในรูปแบบ ต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มาใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมผมที่ชุมชนมี อยู่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่ามากยิ่งขึ้น ต่อมาคนใน ชุมชนอยากที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบอื่นๆ จึงได้ มีการสอนเรื่องการตัดเย็บเสื้อผ้า เริ่มต้นด้วยการสอน ตัดเย็บเสื้อผ้าพื้นฐาน จนพัฒนาเป็นเสื้อผ้ามุสลิม ในช่วงของโรคระบาด COVID-19 ชาวบ้านสนใจและมีความ ต้องการผลิตหน้ากากอนามัยที่ทำจากผ้า เพื่อใช้ ภายในชุมชน อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน อีกด้วย สิ่งที่กลุ่มชุมชนต้องการเพิ่มเติม คือการเรียนรู้ การออกแบบลายผ้าด้วยคอมพิวเตอร์

2. การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจตัดเย็บผ้า

รูปแบบของความรู้เพื่อการพัฒนาธุรกิจ คณะผู้วิจัยได้ลงไปให้ความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนา ธุรกิจตัดเย็บผ้าประกอบด้วย ความรู้ทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติ โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างคณาจารย์สาขาวิชาออกแบบแฟชั่นและคน

ในชุมชน และระหว่างคนในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งมีการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 ความรู้เรื่องทฤษฎีสี

ก่อนเรียนรู้ แต่เดิมชาวบ้านกลุ่มตัดเย็บผ้าไม่มีความรู้พื้นฐานทางด้านทฤษฎีสี ไม่รู้จักการนำสีไปใช้ทางคณะกรรมการได้เข้าไปให้ความรู้พื้นฐานทางด้านทฤษฎีสี เช่น แม่สี วรรณะร้อน วรรณะเย็น สีเอกรงค์ สีคู่ตรงข้าม โดยการนำตัวอย่างของวงจรัสสี พร้อมกับ การอธิบายไปพูดคุยให้ความรู้กับชาวบ้าน เพื่อสามารถนำความรู้นี้ไปใช้เป็นหลักในการจับคู่สี และนำไปใช้ในการทำงานต่อไป ส่วนระหว่างเรียนรู้ จากที่ได้เรียนรู้หลักการใช้สีไปเบื้องต้นแล้วนั้น พบว่า คณะศิลปศาสตร์ ได้นำกิจกรรมการทำผ้ามัดย้อม เพื่อเป็นตัวอย่างแนวทางในการเลือกผ้า การใช้สี การผสมผสานของสี ซึ่งเทคนิคการทำผ้ามัดย้อมนี้ สอดคล้องกับหลักการในการใช้สี คือ การจุ่มผ้าลงไปในสีย้อมผ้า ที่มากกว่าหนึ่งสี เพื่อให้เกิดสีใหม่ เช่น การจุ่มผ้าลงไปนสีย้อมผ้าสีแดงในครั้งที่ 1 และนำผ้าสีแดงผืนนั้นจุ่มลงไปนสีย้อมผ้าสีน้ำเงิน ครั้งที่ 2 จะทำให้ได้ค่าสีม่วง ตามหลักของทฤษฎีสี เป็นต้น และผลการดำเนินการ พบว่า ผลที่ได้ กลุ่มตัดเย็บผ้ามีความเข้าใจในการใช้สีมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มตัดเย็บผ้า ได้มีการทดลองปฏิบัติการทำผ้ามัดย้อม โดยชาวบ้านสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงานของชุมชนต่อไป

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการปักมือ

ก่อนเรียนรู้ เดิมชาวบ้าน กลุ่มตัดเย็บผ้า ประกอบอาชีพการเย็บผ้า การปักผ้า โดยใช้จักรอุตสาหกรรมในการทำงาน แต่เนื่องจากการใช้จักรอุตสาหกรรมนั้นมีข้อจำกัด ทั้งรูปแบบการปัก และต้นทุนที่สูง คณะศิลปศาสตร์จึงได้นำความรู้การปักผ้าด้วยมือเบื้องต้นไปสอนชาวบ้าน เพื่อให้ชาวบ้านนำไปทำเองที่บ้านได้ สำหรับช่วงระหว่างเรียนรู้ พบว่า กลุ่ม

ตัดเย็บผ้ามีการเรียนรู้เทคนิคการปักรูปแบบต่างๆ การเลือกวางทิศทางของเส้นด้าย ซึ่งได้สอดคล้องกับหลักทฤษฎีสีเข้าไปด้วย รูปแบบการปักที่มีความหลากหลายนั้น ชาวบ้านสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับลายที่จะใช้ปักและสามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานต่อไป ผลการพัฒนาพบว่ากลุ่มตัดเย็บผ้า มีความเข้าใจในการปักผ้า รูปแบบการปักชนิดต่างๆ และการเลือกวางทิศทางเส้นด้ายในการปักให้เหมาะสมกับลายมากขึ้น เนื่องจากชาวบ้านได้มีการทดลองปฏิบัติการปัก โดยชาวบ้านสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการทำงานของชุมชนต่อไป

2.3 ความรู้เรื่องการทำตัดเย็บแพทเทิร์น

ก่อนการเรียนรู้ กลุ่มตัดเย็บผ้าไม่มีความรู้เรื่องการสร้างแบบและเทคนิคการตัดเย็บ คณะศิลปศาสตร์ สาขาออกแบบแฟชั่นจึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับการสร้างแบบและการตัดเย็บ โดยแบ่งเป็นการสร้างแบบกระเป๋า การสร้างแบบชุดสตรีมุสลิม และการสร้างแบบเสื้อผ้าเด็ก สำหรับช่วงระหว่างการเรียนรู้ พบว่า จากการเรียนรู้การสร้างแบบและตัดเย็บกระเป๋าผ้า กลุ่มชุมชนประชาพร้อมใจได้ฝึกปฏิบัติการสร้างแบบ และตัดเย็บ จากผลงานที่น่าเป็นที่พึงพอใจของกลุ่มชุมชนประชาพร้อมใจ ได้พัฒนาเป็นการฝึกปฏิบัติการสร้างแบบ และการตัดเย็บเสื้อผ้าสตรีมุสลิม และเสื้อผ้าเด็ก

ผลที่ได้คือกลุ่มชุมชนประชาพร้อมใจ ได้นำความรู้ ไปปรับใช้ในสายงานอาชีพได้เป็นอย่างดี เป็นการเสริมสร้างรายได้ และสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชน

3. กระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่มตัดเย็บ

3.1 การรวมกลุ่มกันจัดตั้งธุรกิจตัดเย็บ มีการกำหนดหน้าที่ของสมาชิก ประกอบไปด้วย ประธาน เลขานุการ สมาชิก โดยมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้

ฉบับที่ ๓ มีการแลกเปลี่ยนความรู้จากผลงานผ้าของสมาชิก พร้อมทั้งฉบับที่ ๓

3.2 นำความรู้ที่ได้จากการฉบับที่ ๓ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง สร้างเป็นคู่มือ พร้อมตัวอย่างผลงาน ผลิตภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์

4. สร้างและพัฒนาสื่อสารสนเทศของกลุ่มตัดเย็บเช่น Facebook, Line ฯลฯ เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และทำการตลาด

อภิปรายผล

การใช้หลักการจัดการความรู้ (Knowledge management) เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สังเคราะห์และจัดเก็บองค์ความรู้ อย่างเป็นระบบเพื่อให้ถ่ายทอดการสืบค้น พัฒนาต่อยอดความรู้ได้ ส่งผลให้ชาวบ้านชุมชนร่วมใจรักพัฒนา เกิดการเรียนรู้ แบ่งปัน เกิดการพัฒนาศักยภาพงานผ้า ด้านฝีมือ ให้เป็นผลงานที่มีความสวยงาม และมีมาตรฐาน ส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากสามารถสร้างมูลค่า และคุณค่าเพิ่มในชิ้นงาน สอดคล้องกับตามแนวคิดของ Marquardt (1996) ที่กล่าวถึงกระบวนการจัดการความรู้ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้ (Knowledge acquisition) เป็นกระบวนการที่องค์การปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ 2) การสร้างความรู้ (Knowledge creation) เป็นกระบวนการที่บุคคลที่ทำงาน และองค์การได้สร้างความรู้ขึ้นมาเพื่อปรับปรุง การปฏิบัติงานหรือเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนให้สูงขึ้น 3) การถ่ายโอนและใช้ความรู้ (Knowledge transfer and utilization) เป็นกระบวนการที่บุคคล กลุ่ม หรือองค์การ ถ่ายโอนและใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์โดยเกี่ยวข้องกับ เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีช่วย ในการถ่ายโอนความรู้และข้อมูลข่าวสารและ 4) การ จัดเก็บความรู้ และการนำมาใช้ใหม่ (Knowledge storage

and retrieval) เป็นกระบวนการที่นำความรู้ที่ได้มาหรือที่สร้างขึ้นมาจัดเก็บเพื่อสะดวกในการนำกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ทำให้เกิดการรวมตัวของชุมชน สร้างชุมชนเข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพชีวิต อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างให้กับชุมชนต่างๆ ทั้งนี้ยังเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการกระจายความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน เพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนในการถ่ายทอดความรู้ เพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัยให้กับชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง โดยมีตัวอย่างจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ทางกลุ่มชุมชนประชาร่วมใจ ต้องการให้มีการสอนการทำ หน้ากากอนามัย สาขาออกแบบแฟชั่นจึงจัดอบรมการทำหน้ากากอนามัยจากผ้า การสร้างแบบ และการตัดเย็บหน้ากากอนามัย แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีคุณภาพที่สามารถก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ คณะศิลปศาสตร์ยังได้ช่วยหาตลาดเพื่อบ่อนงานให้แก่ชุมชน ทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น มีลูกค้าติดต่อเข้ามา มากขึ้นและทำให้เศรษฐกิจในครัวเรือนและชุมชนดีขึ้น เกิดชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จากความรู้ที่ชาวบ้านได้รับ ชาวบ้านได้นำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับมาบูรณาการ ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นำไปใช้ สร้างสรรค์ผลงานให้มีความสนใจมากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การบูรณาการความรู้เดิมของชุมชนเข้ากับความรู้ใหม่ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อเกิดความรู้ใหม่ และเกิดการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มในการพัฒนาผลงานและผลิตภัณฑ์ ด้านงานผ้าใหม่ๆ ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่

ชิ้นงาน สร้างรายได้เพิ่มสร้างงานให้กับชุมชนและเกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรสร้างความร่วมมือและการส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชนเพิ่มเติม เช่น การหาแหล่งทุน การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพและต่อยอดความรู้ สามารถสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็งต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกันเพื่อหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice)

เอกสารอ้างอิง

กมลพร สมมี. (2553). การถ่ายทอดความรู้ในการใช้สมุนไพรที่มีผลต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและการพึ่งพาตนเอง (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ชยุดิ ผลชวนปัญญา. (2553). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแนววัฒนธรรมชุมชน กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ทรงศิริ สาประเสริฐ. (2552). ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.

บุญดี บุญญาภิจ และคณะ. (2557). การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จีวีพัฒน์เอ็กซ์เพรส.

พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2557). การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

พาขวัญ ลอธสะอาด. (2548). ความสำเร็จในการนำแนวคิดการจัดการความรู้ปฏิบัติในองค์การและผลของการจัดการความรู้ต่อบุคลากร (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

รัชพล ปัจจุบันุญ. (2558). กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยทรงดำ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

วรพจน์ พุ่มตระกูล. (2561). การจัดการองค์ความรู้ของชุมชนในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

วสันต์ ไทรแก้ว. (2550). การจัดการความรู้ในชุมชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช (รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

วิจารณ์ พาณิช. (2545). องค์การแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้. เอกสารบรรยายในหลักสูตร "การบริหารงานภาครัฐ และกฎหมายมหาชน" รุ่นที่ 1 สถาบันพระปกเกล้า 11 พฤษภาคม 2545.

- วิจารณ์ พาณิช. (2547). *การจัดการความรู้คืออะไร ไม่ทำ-ไม่รู้*. เอกสารประกอบการบรรยายในการประชุมวิชาการ พรพ. ครั้งที่ 5 เรื่อง การจัดการความรู้เพื่อคุณภาพ ที่สมดุลง 17 มีนาคม 2547 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็คเมืองทองธานี. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.).
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2559). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency Based Learning*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนา อินเตอร์พรินทร์.
- สุธาลี โนมูล. (2554). *กระบวนการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรบนที่สูงอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนม้งบ้านสันเกี๊ยะ ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ (การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2559). *กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลง: จากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการทางสังคม.
- อรทัย จิตไธสง. (2554). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเชิงธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษาบ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลหนองเสาเล้า อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1992). *The Action Research Planner* (3rd ed). Victoria: Deakin University Press.
- Marquardt, M.J. (1996). *Building the learning organization: A systems approach to quantum improvement and global success*. New York: McGraw-Hill.